

Προς μια αποτελεσματικότερη ΟΝΕ

Χωρίς καμία αμφιβολία η αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης παρουσιάζει τρομερά προβλήματα. Η περιορισμένη ισχύς της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας η οποία δεν μπορεί να λειτουργήσει όπως η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών, η αποτελεσματικότητα ή καλύτερα η πλήρης αποτυχία του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, ο αναποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών και η αποτυχία δημιουργίας μιας κοινής Ευρωπαϊκής μακροοικονομικής πολιτικής που να αντιμετωπίζει τόσο τα προβλήματα που δημιουργούνται από τον παγκόσμιο χρηματοοικονομικό και τραπεζικό τομέα όσο και τις αποτυχίες στον τομέα της ανταγωνιστικότητας και της επαρκούς βιομηχανικής πολιτικής είναι κάποια από τα σημαντικότερα.

Όλα αυτά οδήγησαν στην δημιουργία μιας νομισματικής ένωσης όπου η έννοια της σύγκλισης αναφέρεται μόνο στα πανεπιστημιακά εγχειρίδια και στις διακηρύξεις. Όμως ακόμα και χωρίς αυτά η πραγματική οικονομική σύγκλιση θα ενδυναμωνόταν εάν υπήρχε έμμεσα ή άμεσα ένας αναγκαίος μηχανισμός δημοσιονομικών μεταβιβάσεων, ένας μηχανισμός μεταβίβασης πλεονασμάτων ή ελλειμμάτων.

Είναι γεγονός πως η ουσία του ελληνικού προβλήματος, βρίσκεται πέρα από την οικονομική αποτελεσματικότητα. Η ελληνική χρηματοοικονομική κρίση έχει μια πολιτική πλευρά η οποία δεν μπορεί να παραβλεφθεί και η οποία είναι τελείως διαφορετική από τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Αυτό είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της κρίσης το οποίο δεν πρέπει να ξεχνάμε και το οποίο διαφοροποιεί την ελληνική περίπτωση. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι φανερό πως η οικονομική σύγκλιση δεν έχει ενδυναμωθεί από την αντίστοιχη πολιτική και θεσμική σύγκλιση. Θα μπορούσαμε δηλαδή να πούμε πως έστω και εάν η ελληνική οικονομική και δημοσιονομική λειτουργία μπορεί να εξυγιανθεί, είναι πολύ αμφίβολο εάν το πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο μπορεί να αλλάξει σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτό που με την πρώτη ματιά μπορεί να φαίνεται πως στο εγχώριο επίπεδο είναι το αποτέλεσμα κακών δημόσιων οικονομικών πρακτικών, στην πραγματικότητα είναι η έλλειψη ενός ικανοποιητικού και επαρκούς μοντέλου διακυβέρνησης. Αυτή η έλλειψη ενδυνάμωσης των πολιτικών και οικονομικών θεσμών στην Ελλάδα δηλαδή είναι η κύρια αιτία της κρίσης και είναι αναγκαία πριν από οποιαδήποτε προσπάθεια εξυγίανσης στην Ελλάδα.

Αν παραβλέψουμε όμως αυτήν την εγχώρια διάσταση και μιλήσουμε για την ευρωπαϊκή θα δούμε πως κυριολεκτικά όλες οι προσπάθειες των ευρωπαίων ηγετών να λύσουν το ελληνικό πρόβλημα έχουν πέσει στο κενό.

Ο πρώτος λόγος για αυτό είναι το ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση από τις αρχές της δημιουργίας της είναι παραδοσιακά ένας θεσμός που καθυστερεί να λάβει σημαντικές αποφάσεις κυρίως εξαιτίας του τρόπου λειτουργίας των θεσμών της.

Ο δεύτερος λόγος για αυτό είναι το ότι οι σχέσεις των κρατών μελών κυριαρχούνται από τα εθνικά (οικονομικά και πολιτικά) συμφέροντα τους κάτι που έχει σαν αποτέλεσμα στην ουσία την δημιουργία ενός κλίματος συγκρούσεων παρά αλληλεγγύης.

Τρίτον, το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό περιβάλλον σήμερα δεν προσφέρει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τέτοιου είδους συμφωνίες αφού εξαιτίας της ταυτόχρονης ανάπτυξης άλλων κρατών όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία και της

ταυτόχρονης υποχώρησης των ΗΠΑ, ο ευρωπαϊκός χώρος έχει χάσει πολλά από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που του παρείχαν τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη. Με βάση αυτή την προϋπόθεση κάθε κράτος μέλος προσπαθεί περισσότερο να επιβιώσει και να ανταπεξέλθει στο παγκόσμιο περιβάλλον παρά να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις που θα ευνοήσουν την ισόρροπη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη.

Τέταρτον, τα ίδια τα κράτη μέλη από την μια πλευρά προσπαθούν να νομιμοποιήσουν τις πολιτικές τους στο εγχώριο επίπεδο ενώ ταυτόχρονα καλούνται να ανταποκριθούν στις δύσκολες συνθήκες που υπάρχουν στο εσωτερικό τους. Με αυτό τον τρόπο όμως τα κράτη εισέρχονται σε μια εποχή μαζικής υστερίας που εκδηλώνεται μέσα από αρχαία κυνήγια μαγισσών, πογκρόμ και ανθρωποθυσίες για αυτό και οι ρίζες της κρίσης θα πρέπει να αναζητηθούν στο επίπεδο των ιδεών και της πολιτικής κουλτούρας.

Πέμπτον, οι αποτελεσματικές λύσεις για το ευρωπαϊκό πρόβλημα συνιστούν στην ουσία παραχώρηση περισσότερων εξουσιών από το εθνικό στο υπερεθνικό, από το κράτος στον οργανισμό, κάτι που στην ουσία σήμερα μάλλον φαίνεται ανεπίτρεπτο για τους πολίτες της Ευρώπης. Με αυτό τον τρόπο η προσπάθεια δημιουργίας της Ευρωπαϊκής πολιτείας γίνεται ουσιαστικά η δικαιολογία των ευρωπαϊών ηγετών, των κομμάτων τους, αλλά και των πολιτών των κρατών μελών για την επικράτηση των συνθηκών ανισορροπίας και υπό-ανάπτυξης στα κράτη μέλη. Ποιος δηλαδή είναι ο υπεύθυνος για όλη αυτήν την κατάσταση? Η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με βάση τα παραπάνω οι ηγέτες της Ευρώπης όταν συζητούν για το ελληνικό πρόβλημα, αποφασίζουν κάθε φορά με ποιο τρόπο θα κάνουν ξανά πάλι το ελληνικό χρέος βιώσιμο μέχρι την επόμενη φορά. Έχουν εδώ και καιρό κατανοήσει το πόσο σημαντική είναι η Ελλάδα στην σταθεροποίηση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, σταθεροποίηση βέβαια που τους προσφέρει το κατάλληλο περιβάλλον για να προσφέρουν αυτοί τουλάχιστον ευημερία στους κατοίκους των κρατών τους. Το κόστος μιας ελληνικής εξόδου είναι πολύ ακριβό για το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα για να μπορεί να πληρωθεί. Φανταστείτε μόνο, εκτός όλων των άλλων, πόσα ποσά χρήματα θα πρέπει να πληρωθούν για την αποζημίωση όλων των κερδοσκόπων που πόνταραν στην χρεοκοπία της Ελλάδας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες τα μέχρι τώρα προτεινόμενα μέτρα είναι μάλλον ανεπαρκή για την πραγματική αναζωογόνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κύριος στόχος των Ευρωπαίων ηγετών είναι να κρατήσουν την Ελλάδα σε κώμα και κάθε φορά να της δίνουν τις απαραίτητες ενέσεις ώθησης ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν. Έτσι μάλλον πιστεύουν πως θα συνεχίζουν να κρατούν το σύστημα σε ισορροπία. Αυτή όμως η λογιστική οπτική όχι μόνο είναι ανεπίτρεπτη για την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά μάλλον θα μας οδηγήσει στην καταστροφή. Οι Ευρωπαίοι ηγέτες θα πρέπει να σταματήσουν να σκέφτονται σαν λογιστές και να βάλουν την ουσία της πολιτικής στις συζητήσεις τους.

Για αυτούς τους λόγους είναι πολύ δύσκολο να αναζητηθεί μια αποτελεσματική λύση για το πραγματικό ευρωπαϊκό πρόβλημα που είναι αυτό της έλλειψης ενός μηχανισμού μεταβιβάσεων καθώς και της δημιουργίας αποτελεσματικών πολιτικών θεσμών. Χωρίς αυτό να σημαίνει πως οι μέχρι τώρα προτεινόμενες λύσεις είναι τελείως αναποτελεσματικές. Απλά υποστηρίζω πως δεν φτάνουν για να λύσουν την ουσία του ευρωπαϊκού προβλήματος αφού ειδικότερα για αυτές που αφορούν το

ελληνικό πρόβλημα είναι κυρίως λύσεις λογιστικού χαρακτήρα. Έτσι όμως δεν έρχεται η ανάπτυξη.

Ποιες όμως λύσεις θα μπορούσαμε να σκεφτούμε για την επίλυση των προβλημάτων ή τουλάχιστον την καλύτερη επούλωση τους?

Αν βγάλουμε από έξω την συζήτηση για την τραπεζική ένωση και τον ρόλο που θα έπρεπε να έχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, πρώτα από όλα θα πρέπει να δημιουργήσουμε ένα μηχανισμό δημοσιονομικών μεταβιβάσεων, ένα μηχανισμό ανακύκλωση πλεονασμάτων στο επίπεδο Ευρωζώνης. Θα πρέπει δηλαδή να δημιουργηθεί ένα κοινό μέτωπο όλων των περιφερειακών χωρών υπέρ της δημιουργίας ενός μόνιμου μηχανισμού μεταβιβάσεων στην Ευρωζώνη ο οποίος θα εξάλειφε τις αρνητικές επιπτώσεις των ασυμμετριών που υπάρχουν.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως άμεσα ή έμμεσα αυτός ο μηχανισμός υπάρχει στις ΗΠΑ. Χωρίς αυτόν τον μηχανισμό η Ευρωζώνη είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Δεύτερον, αυτός ο μηχανισμός θα μπορούσε να υπάρχει και σε ένα επίσημο επίπεδο μέσω επιδομάτων ανεργίας όπως αυτά που δίνονται ανάμεσα στις περιφέρειες των ΗΠΑ. Δηλαδή θα μπορούσαμε να διεκδικήσουμε ένα στην ουσία Ευρωπαϊκό Επίδομα Ανεργίας.

Τρίτον, στην βάση επίσης της παραπάνω ανισορροπίας θα πρέπει οι περιφερειακές χώρες να διεκδικήσουν την μεταφορά μεγάλων επενδυτικών σχεδίων από τις ευρωπαϊκές κοινοπραξίες στην περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργούσαμε τις κατάλληλες συνθήκες για την μεταφορά επενδυτικών κεφαλαίων στις ελλειμματικές χώρες.

Τέταρτον, θα πρέπει επίσης να διεκδικήσουμε την αποκέντρωση των ευρωπαϊκών υπηρεσιών στην βάση τόσο της ανταγωνιστικότητας όσο και του ασύμμετρου ανταγωνισμού που υπάρχει αυτή την φορά όχι όμως ανάμεσα στις επιχειρήσεις αλλά ανάμεσα στα κράτη μέλη. Γιατί δηλαδή σχεδόν όλες οι ευρωπαϊκές υπηρεσίες να έχουν την βάση τους στις Βρυξέλλες;

Πέμπτον, θα πρέπει να διεκδικήσουμε και να δημιουργήσουμε κάποιες κυρώσεις για το ενδοπεριφερειακό εμπόριο ειδικότερα στις χώρες που έχουν τεράστια πλεονάσματα από αυτό όπως η Γερμανία. Αν δηλαδή η Γερμανία εξάγει προς την Ελλάδα ένα ποσοστό προϊόντων μεγαλύτερο από ένα ήδη συμφωνημένο ποσοστό να υπάρχει κάποια «ποινική ρήτρα» για αυτήν αφού θα θέτει σε κίνδυνο την ισορροπία της οικονομικής ένωσης. Τέλος, θα πρέπει μάλλον να δημιουργηθεί ένα Ενιαίο Ευρωπαϊκό Φορολογικό Σύστημα που θα δώσει την δυνατότητα αναδιανομής τους πλούτου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και θα μετριάσει τις επιπτώσεις των ασυμμετριών που υπάρχουν. Στην ουσία δηλαδή θα πρέπει να φέρουμε ξανά τον Keynes στο προσκήνιο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως το 1977 δημοσιεύτηκε μια έκθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον ρόλο των δημόσιων οικονομικών στην Ευρωπαϊκή ενοποίηση που ανέφερε πως είναι αναγκαία η δημιουργία ενός ομοσπονδιακού προϋπολογισμού της τάξης του 5-7% του ΑΕΠ και η οποία παραβλέφθηκε από την έκθεση Delors 12 χρόνια αργότερα.

Όλα τα παραπάνω (άλλα λιγότερο άλλα περισσότερα) θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ισορροπία της Ευρωζώνης και την δημιουργία ενός αποτελεσματικότερου Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου. Χωρίς βέβαια να παραβλέπεται ο ρόλος των

αλλαγών που έχουν ήδη προταθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το ρόλο που θα μπορούσε να παίξει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η ΕΚΤ ή ένα Ευρωπαϊκό σχέδιο Μάρσαλ, αλλαγές που ήδη θα έπρεπε να είχαν αναπτυχθεί προς μια πολιτική ένωση.

Δυστυχώς εάν αυτές οι αλλαγές κυρίως στον δημοσιονομικό τομέα δεν πραγματοποιηθούν, οι ασυμμετρίες θα συνεχίσουν να έχουν τρομερές επιπτώσεις στις περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης και σχεδόν όλες οι προσπάθειες τους μακροχρόνια θα είναι ανούσιες. Η μεγαλειώδης δηλαδή προσπάθεια των Ελλήνων χωρίς την υποστήριξη και δημιουργία ενός συστήματος δημοσιονομικών μεταβιβάσεων θα έχει περιορισμένα αποτελέσματα. Για αυτό το λόγο είναι προτιμότερο πέρα από τις λογιστικές αποτιμήσεις να επικεντρωθούμε λίγο περισσότερο στις πραγματικές πολιτικές λύσεις που θα ξανά ενώσουν τους λαούς της Ευρώπης. Σε διαφορετική περίπτωση και εάν οι Ευρωπαίοι ηγέτες δεν προβούν στις απαραίτητες αλλαγές σε σύντομο χρονικό διάστημα είναι σίγουρο πως οι πύλες της κολάσεως θα ανοίξουν.